

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

Socialdepartementet  
s.remissvar@regeringskansliet.se  
s.hc@regeringskansliet.se  
kalle.brandstedt@regeringskansliet.se

## Yttrande över betänkandet Tiotandvård – ett förstärkt högkostnads- skydd för tandvård (SOU 2024:70)

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över remissen ”Tiotandvård – ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård (SOU 2024:70)”.

Utredningen presenterar sina bedömningar och förslag avseende ett förstärkt skydd mot höga kostnader för tandvård, anpassningar i övriga delar av det statliga tandvårdsstödet samt särregler för asylsökande med flera.

Utredningen har därutöver kostnadsberäknat reformen och alternativet med ett införande av tiotandvård för personer som är 67 år eller äldre bedöms innebära ökade kostnader för staten med mellan 3,4 och 4,5 miljarder kronor per år. Alternativet med en fullt utbyggd reform (patienter 20 år eller äldre) bedöms innebära ökade kostnader med mellan 7,7 och 9,9 miljarder kronor.

Socialstyrelsen, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket samt Försäkringskassan föreslås få i uppdrag att utveckla, reglera, implementera och följa upp reformen.

Utredningen föreslår att den nya reformen träder i kraft 1 juli 2026.

### Yttrande

Region Östergötlands sammanvägda bedömning är att det finns goda möjligheter att utredningens målsättningar på sikt uppnås, genom att högkostnadsskyddets konstruktion och omfattning görs om och möjliggör att patienter med stora odontologiska behov oavsett betalningsförmåga omhändertas. Region Östergötland anser att de förslag som presenteras innebär till del att låta munnen bli en del av kroppen, att steget tas till att närma tandvård och hälso- och sjukvård med varandra, en ytterligare förbättring för att nå tandvårdslagens mål om en god tandhälsa samt tandvård på lika villkor för hela befolkningen. Region Östergötland tillstyrker således förslagen i stort.

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

**Särskilt yttrande**

Region Östergötlands yttrande följer betänkandets förslag som består av tre huvuddelar:

1. Uppdraget om ett förstärkt högkostnadsskydd
2. Uppdraget om anpassningar i övriga delar av det statliga tandvårdsstödet
3. Uppdraget om särregler för asylsökande med flera

**1. Uppdraget om ett förstärkt högkostnadsskydd**

*Patienten ska betala 10 procent av referenspriset och priserna på tiotandvård regleras*

Region Östergötland tillstyrker att högkostnadsskyddets konstruktion och omfattning görs om och möjliggör att patienter med stora odontologiska behov oavsett betalningsförmåga omhändertas.

Region Östergötland delar utredningens resonemang om värdet av en väl fungerande tandvårdsmarknad och en sund konkurrens inom tandvårdsområdet.

Förslaget om tiotandvård innebär en prisreglering av en del av företagens marknad (cirka 29 procent). Detta kommer påverka prissättningen av tandvård för så väl offentliga- som privata vårdgivare. Region Östergötland delar dock i grunden utredningens resonemang om att de positiva effekterna av ett förstärkt högkostnadsskydd, som ger låg kostnad för de patienter som har ett konstaterat behov av behandling överväger de negativa effekterna av prisregleringen av tiotandvården. Det är dock viktigt att konsekvenserna av en sådan förändring analyseras grundligt innan den genomförs.

Att patienten alltid betalar en viss andel av kostnaden anser Region Östergötland är bra för att undvika överkonsumtion av tandvård och överutnyttjande av det förstärkta högkostnadsskyddet.

Region Östergötland önskar dock påtala att tiotandvård skulle bli mer förståelig och förutsägbar för patienterna, jämlik och ges på lika villkor för befolkningen om prisregleringen av tiotandvård sker fullt ut. Alla åtgärder inom tiotandvård borde ersättas enligt referenspris och vårdgivarnas egna priser (om vårdgivaren har ett lägre pris än referenspriset ska enligt utredningen beräkningen för förstärkt tandvårdsersättning utgå från vårdgivarens pris) borde undantas helt då det är just detta som är svårförståeligt för patienterna i dagens högkostnadsskydd.

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

*Ett kommuntypstillägg ska ges för tiotandvård*

Utifrån att utbudet av tandvård behöver bli mer jämlikt över landet anser Region Östergötland att ett regionalt differentierat tillägg till vårdgivarna utifrån patientens bostadskommun, tillsammans med att produktiviteten skulle behöva öka på grund av minskade intäkter/resultat, på sikt skulle kunna bidra till detta.

*Tiotandvård ska omfatta tandvårdsbehandling av sjukdom och smärta, reparativ vård samt rehabiliterande och habiliterande vård med vissa begränsningar*

Region Östergötland anser att det är bra att tiotandvård ska omfatta tillstånd för behandling av sjukdom och smärta, reparation och viss rehabiliterande och habiliterande vård samt att endast tandpositionerna 5-5 ska omfattas.

Enligt lagen om statligt tandvårdsstöd ska ersättningsberättigande tandvård vara förebyggande tandvård samt tandvård som patienten behöver och som syftar till att åstadkomma frihet från smärta och sjukdomar, förmåga att äta, tugga och tala utan större hinder, eller ett utseendemässigt godtagbart resultat. Region Östergötland vill peka på att omfattningen av åtgärder reformen ska omfatta, bland annat *ett utseendemässigt godtagbart resultat*, behöver tydliggöras för att risken för överutnyttjande, i form av glidning i åtgärdsvalet och åtgärdsstapling, av tandvårdsstödet ska minimeras.

*Tiotandvård ska erbjudas personer från och med det år de fyller 67 år*

Region Östergötland instämmer med utredningen om att äldre med sämst munhälsa i ett första steg ska definieras som personer som är 67 år eller äldre och som har behov av tandvårdsbehandling av sjukdom och smärta, reparativ vård samt rehabiliterande och habiliterande vård ska erbjudas det förstärkta högkostnadsskyddet tiotandvård.

I tidigare utredningar och även nu påtalar Region Östergötland att tandvårdslagen bör innehålla och kompletteras med etiska principer för tandvårdens prioriteringar i form av:

- *Människovärdesprincipen* – tandvård ska ges med respekt för alla människors lika värde
- *Behovs-solidaritetsprincipen* – tandvård ska ges till den som har det största behovet av tandvård
- *Kostnadseffektivitetsprincipen* – tandvård ska organiseras och genomföras så kostnadseffektivt som möjligt

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

*En munhälsoprofil bör på sikt ersätta ålder som kriterium för tiotandvård*

En munhälsoprofil är ett mer ändamålsenligt kriterium än ålder för att identifiera patienter med sämst munhälsa. Det riskbedömningssystem som Socialstyrelsen under åren 2023 och 2024 getts i uppdrag av regeringen att utveckla bör, på sikt och med vissa anpassningar, kunna tillämpas för att fastställa munhälsoprofiler som utöver risk även omfattar en bedömning av befintlig oral hälsa. När ett sådant system finns tillgängligt anser Region Östergötland, liksom utredningen, att en munhälsoprofil bör ersätta ålder som kriterium för tiotandvård. Det är av vikt att påtala att de bedömningsgrunder som ligger till grund för munhälsoprofilen uppfattas som legitima om munhälsoprofilen ska utgöra kriterium för tiotandvård, såsom långvarigt nedsatt fysisk, psykisk eller kognitiv funktion som orsakar väsentligt försämrade förutsättningar att bevara och påverka munhälsan eller genomgå tandvårdsbehandling, och de subventioner det innebär.

*Tiotandvård bör införas stegvis*

Region Östergötland anser att reformen tiotandvård bör införas stegvis i den takt som tandvårdens kapacitet att möta en ökad efterfrågan medger. Det första steget, med ett ålderskriterium på 67 år och äldre, menar Region Östergötland behöver följas upp och utvärderas före dess att nästa steg i reformen tas.

*TLV ska ges i uppdrag att följa upp och utvärdera konsekvenser och effekter av reformen tiotandvård och Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att följa upp reformen med avseende på munhälsan*

Den succesiva utvärderingen som föreslås anser Region Östergötland är av yttersta vikt. Uppföljning och analys av munhälsans utveckling, vårdkonsumtion samt eventuella dynamiska effekter som påverkar tillgänglighet till tandvård bör följas löpande.

*Försäkringskassan och TLV ska ges i uppdrag att förbereda införandet av reformen tiotandvård*

De föreslagna förändringarna bedöms medföra utveckling av digitala journal- och stödsystem samt utbildnings- och informationsinsatser till behandlare och patienter. Förutom Försäkringskassans och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV:s) IT-utveckling, föreskriftsarbete och vissa informationsinsatser anser Region Östergötland, att såväl offentliga som privata vårdgivare behöver ges tid för att anpassa sina digitala journal- och stödsystem.

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

## **2. Uppdraget om anpassningar i övriga delar av det statliga tandvårdsstödet**

*Giltighetsperioden för ATB förlängs till tre år och övre åldersgränsen för förhöjt ATB höjs till 67 år*

För att alla patienter ska få möjlighet att ta del av sitt allmänna tandvårdsbidrag (ATB), och för att tandvården därigenom ska bli mer jämlik tillstyrker Region Östergötland att giltighetsperioden för allmänt tandvårdsbidrag förlängs till tre år.

Region Östergötland ser dock en risk i att vårdgivarna använder de samlade allmänna tandvårdsbidragen och åtgärdsstaplar, då det inte är möjligt att använda del av det allmänna tandvårdsbidraget utan endast i sin helhet. Om det vore möjligt att spara delar av det allmänna tandvårdsbidraget blir individen än mer mån om att de åtgärder som debiteras är relevanta.

Region Östergötland önskar även framhålla vikten av att ingångsnivån till tandvården är fortsatt låg, för att stimulera det viktiga förebyggande arbetet med regelbundna undersökningar. Detta är också av vikt för att utjämna skillnader i tandvårdsbesök och tandhälsa mellan olika grupper.

Region Östergötland tillstyrker att den övre åldersgränsen för förhöjt allmänt tandvårdsbidrag anpassas till riktåldern för allmän pension. Region Östergötland instämmer med utredningens förslag om att denna förändring skapar resurser och kapacitet för att möjliggöra, att patienter utifrån behov framöver ska kunna erhålla subventionerad tandvård.

*STB höjs och kan sparas under 12 månader*

För personer som på grund av viss sjukdom eller funktionsnedsättning riskerar att få försämrad tandhälsa och stora tandvårdsbehov är den förebyggande tandvården till dessa personer av stor vikt, för att uppnå och bevara en god munhälsa och därigenom även nivån på beloppet för särskilt tandvårdsbidrag (STB) avgörande. Beloppet för särskilt tandvårdsbidrag har inte justerats sedan införandet 1 januari 2013.

Att beloppet för särskilt tandvårdsbidrag höjs och att tiden förlängs för hur länge det särskilda tandvårdsbidraget kan sparas välkomnas av Region Östergötland. Likaså välkomnar Region Östergötland att individerna själva via Försäkringskassans självbetjäningssystem på internet ska kunna förhandspröva sin rätt till särskilt tandvårdsbidrag.

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

*Ökad kontroll av inrapporterad vård och behandling, patienten ska få information om den ersättning vårdgivaren ansökt om för patienten samt direktåtkomst till inrapporterad tandvård*

För att minimera risken med överutnyttjande av det förstärkta högkostnadsskyddet anser Region Östergötland att det är avgörande att kontrollen av ärenden om tiotandvård blir omfattande, för att de låga patientavgifterna inte ska bli vårddrivande. Region Östergötland anser också att det är avgörande att patienterna ges information om och blir mer involverade i den inrapporterade vården samt besluten om tandvårdsersättningen, för att därigenom kunna bidra till att motverka välfärdsbrottslighet.

Av betänkandet framgår att patienten ska delges information om utförd tandvård och tandvårdsersättning via applikationen Mina sidor, Min myndighetspost eller, för dem som inte har sådan tillgång, via post. Region Östergötland menar att plattformen 1177.se är den ur patientperspektiv lämpligaste placeringen av informationen, vilket i förlängningen också möjliggör ett närmare samarbete mellan tandvården och hälso- och sjukvården.

*Skyldighet att ta emot ersättningsberättigade patienter och prioritera patienter efter behov.*

I betänkandet föreslås att 3 kap. 1§ lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd kompletteras med följande:

*”Den anslutna vårdgivaren är skyldig att ta emot patienter som omfattas av denna lag för ersättningsberättigande tandvård, om vårdgivaren inte saknar förutsättningar för detta. Den patient som har det största behovet av tandvård ska ges företräde till vården.”*

Region Östergötland anser att tandvårdslagen bör innehålla och kompletteras med behovs- och solidaritetsprincipen och att tandvård ska ges till den som har det största behovet av tandvård. Region Östergötland motsätter sig att prioriteringar ska göras i lagen om statligt tandvårdsstöd.

Region Östergötland anser också att innebörden av ”om vårdgivaren inte saknar förutsättningar för detta” behöver förtydligas, både innehållsmässigt och ur uppföljningsperspektiv. Folk tandvården på många håll i landet har resursbegränsningar och omhändertar inte vuxna patienter med anledning av att akuta patienter och barn och unga behöver prioriteras före vuxna patienter.

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

*Beloppsgränser och ersättningsnivåer för generellt skydd mot höga kostnader ska bestämmas av regeringen och indexering bör övervägas*

Beloppsgränser och ersättningsnivåer för generellt skydd mot höga kostnader föreslås beslutas av regeringen istället för av Tandvårds- och Läkemedelsförmånsverket (TLV). Region Östergötland påtalar att regeringen behöver meddela referenspriserna för kommande år enligt samma tidsplan som Tandvårds- och Läkemedelsförmånsverket har haft, så att regionernas politiska process kring fastställandet av Folktandvårdens taxor kan genomföras i tid före årsskiftet.

Region Östergötland ställer sig positiva till att indexering av beloppsgränser och ersättningsnivåer inom det generella skyddet för höga kostnader bör övervägas så att inte effekten av tandvårdsstöden urholkas.

*Vårdgivarpriset för viss åtgärd ska innehålla alla kostnader för vald behandlingsmetod och material*

Utifrån patientens perspektiv anser Region Östergötland att det är av yttersta vikt att vårdgivarpriset för viss åtgärd ska innehålla alla kostnader för vald behandlingsmetod och material.

*Försäkringskassan ska ges utökade förutsättningar att avansluta vårdgivare*

Det är angeläget att all ersättning som lämnas inom de olika tandvårdsstöden kommer vårdtagarna tillgodo på ett korrekt sätt. Det felaktiga utnyttjandet av de olika tandvårdsstöden ska förhindras. Om möjligheterna för oseriösa vårdgivare att ansluta sig till eller att vara anslutna till det statliga tandvårdsstödet minskas kommer tandvårdsmarknaden ur ett kvalitativt sätt bli ännu bättre, vilket i sin tur kommer att gynna vårdtagarna. Region Östergötland instämmer således i förelagt förslag och tillstyrker förslagen.

Regionerna svarar för tandvårdsstöden som regleras genom tandvårdsförordningen (1998:1338) och lämnar därigenom ersättning till vårdgivare i tandvården. Det är således angeläget att ersättning inom dessa tandvårdsstöd inte heller lämnas felaktigt till oseriösa vårdgivare. Enligt 15 a § tandvårdslagen (1985:125) har patienten rätt att välja om sådan tandbehandling som avses i 8 a § ska utföras av folktandvården eller av en enskild näringsidkare, ett bolag eller en annan juridisk person vars vård kan berättiga till ersättning enligt lagen (1998:145) om statligt tandvårdsstöd.

Region Östergötland vill vidare understryka att det är angeläget att regioner har kännedom om vilka vårdgivare som är anslutna till det statliga tandvårdsstödet. När en vårdgivare avansluts måste därför en uppgift om detta lämnas till regionerna. Då det är ett fritt val av vårdgivare inom tandvårdsstöden som regleras genom tandvårdsförordningen, innebär detta att vårdtagaren kan söka vårdgivare även utanför länet där vårdtagaren är

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

folkbokförd. Det är således av stor vikt att samtliga regioner får uppgift om när en vårdgivare avansluts från det statliga tandvårdsstödet.

Om uppgiften om när en vårdgivare avansluts kommer regionerna tillhanda innebär det också en minskad risk för att oseriösa vårdgivare felaktigt erhåller ersättning för tandvårdsstöden som regleras genom tandvårdsförordningen.

Region Östergötland anser att Försäkringskassan bör åläggas en upplysningsskyldighet för informationsöverföring, avseende vårdgivare som avansluts från det statliga tandvårdsstödet, till regionerna.

### **3. Uppdraget om särregler för asylsökande med flera**

Utredningens förslag innebär att särreglerna delvis tas bort för vuxna asylsökande och förvarstagna i Migrationsverkets lokaler. För dem kommer istället en medelsprövning att ske hos Migrationsverket. Den som har tillgångar ska betala ett skäligt belopp som ersättning till Migrationsverket. Utredningen har haft Migrationsverkets prövning av återbetalningsskyldighet för logi på asylboende som förebild för förslaget i denna del.

För vuxna utlänningar utan nödvändiga tillstånd, inklusive skyddssökande vars rätt till ekonomiskt bistånd har upphört och utlänningar som håller sig undan verkställighet av utvisningsbeslut, innebär förslaget att särreglerna tas bort. Sådana utlänningar utan egna medel föreslås istället kunna få ekonomiskt bistånd på samma villkor som boende i Sverige, dock enbart för tandvård som inte kan anstå.

Region Östergötland delar utredningens analys av effekterna för förslagen att när individerna själva ska betala för tandvården kan det bli färre som besöker tandvården. Detta medför en besparing på kort sikt på grund av en lägre besöksfrekvens men kan på lång sikt innebära högre tandvårds- och sjukvårdskostnader.

Region Östergötland önskar påtala att förslagen innebär att både Migrationsverket och kommunernas socialtjänst kommer att få fler ärenden att hantera vilket innebär ökad administration och handläggning. Kommunernas socialtjänst kommer sannolikt att behöva rekrytera bedömningstandläkare, vilket styr viktiga resurser bort från tandvården. Det kommer också uppstå en uppenbar risk för ojämlika bedömningar mellan kommunerna. Region Östergötland ser också en påtaglig risk för att administrationen kommer att öka för vårdgivarna. Region Östergötland anser att det därför fortsatt bör vara Migrationsverket som har ansvaret för denna patientgrupp.

Region Östergötland tillstyrker den del i utredningens förslag, som innebär att den som har tillgångar ska betala ett skäligt belopp för tandvård som ersättning till Migrationsverket. Region Östergötland anser dock att

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

administrationen av tandvård för asylsökande och för utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd, även fortsättningsvis ska skötas av Migrationsverket. Region Östergötland delar utredningens sammanvägda bedömning om att kostnadseffekterna i form av ökad egen finansiering, lägre besöksfrekvens samt ökade handläggningskostnader kommer ta ut varandra. Region Östergötland önskar påtala att den ökade kostnaden för administration och handläggning sannolikt kommer bli högre, än den besparing som uppstår när individerna själva ska betala för tandvården.

Region Östergötland anser att finansieringsprincipen fortsatt ska gälla för tandvård för asylsökande och för utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Utlänningar som lever utan nödvändiga tillstånd befinner sig ofta i en utsatt situation och uppvisar redan idag en sämre munhälsa än den övriga befolkningen. Region Östergötland menar att för utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd kommer regionerna, som har en ålagd skyldighet enligt tandvårdslagen att erbjuda tandvård, att erbjuda tandvården och därutöver få stå för finansieringen av tandvården, då dessa individer ofta avstår från kontakt med de sociala myndigheterna för att ansöka om ekonomiskt bistånd.

Region Östergötland anser därutöver att ett förtydligande behövs kring vilka tillstånd och åtgärder som ingår i vård som inte kan anstå.

### Övrigt

Tandvården består idag av ett flertal stödsystem uppdelade på ett flertal huvudmän. Regelverken för de olika stödsystemen inom tandvården är komplexa och därigenom svåra att förstå, för såväl allmänheten som för vårdgivarna, vilket också medför en omfattande administration.

Behov finns av att få ett system inom tandvården som är enkelt att beskriva och förstå för patienter och tandvårdens aktörer. Region Östergötland har även tidigare framfört att det behövs en bred översyn av dagens tandvårdssystem, i syfte att förenkla och minska antalet stödsystem i tandvården för vuxna. Tandvården för vuxna utförs i hög utsträckning av små privata tandvårdsföretag. Möjligheten för dessa att väl känna till de olika stödsystemen bedöms vara begränsade.

Vid tidigare förändringar inom tandvårdsområdet har inte informationsinsatsen varit tillräcklig. När nu ytterligare ett tandvårdsstöd tillförs måste det göras en rejäl satsning på information.

Otydligheten kring informationsansvaret för stödsystemen inom tandvården har påtalats i flera andra tidigare utredningar. Region Östergötland anser att ett tydligare ansvar för information om tandvårdsstöden bör ges till Försäkringskassan.

2024-12-10

Dnr: 2024/10710

Region Östergötland vill även påtala vikten av att målsättningen hela tiden måste vara, att begränsa omfattningen av vårdgivarnas administrativa börda, så att tandvårdens resurser kan användas till klinisk tandvård.

**Genomförande och ikraftträdande**

Region Östergötland delar utredningens bedömning att reformen inte bör träda i kraft före 1 juli 2026. Denna bedömning grundar sig på vikten av att reformen blir väl förberedd. Såväl Socialstyrelsen, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket och Försäkringskassan, som tandvårdsutförarna och regionerna behöver tid för förberedelsearbete. Inte minst måste tid ges för utveckling av såväl offentliga som privata vårdgivares journalsystem och IT-stöd inför ikraftträdandet. Därtill krävs informationsinsatser och utbildning till berörda parter.

Region Östergötland tillstyrker förslagen om att författningsändringarna med ovanstående ändringar ska träda i kraft 1 juli 2026.

Marie Morell  
Regionstyrelsens ordförande

Mikael Borin  
Regiondirektör